

אלול התשפ"ד
מפטיר רני עקרה

לעילוי נשמה
הרב הפץ בן אסתר זצ"ל

פרשת כי תצא

עלון חידושי תורה ופרפראות מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשת כי תצא 110 פסוקים = כמים, לו חכמו, נס
קומי רני בליל [בלילה] לראש אשמרות שפכי כמים לבד נכח פני א-דני (איכה ב יט)
עד מתי אראה נס אשמעה קול שופר. (ירמיהו ד כא)
לו חכמו ישפילו זאת יבינו לאחריהם. (דברים לב כט)
בפרשה 74 מצוות, מתוכן 27 מצוות עשה, ו-47 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

פרשת כי תצא היא הפרשה עם מספר המצוות הגדול ביותר בכל התורה.

עשה: דין יפת תואר • תלייה לחייבים בתלייה • קבורת המת • השבת אבדה • הקמת משא לישראל • שילוח הקן • מעקה • קידושין באשה • שתשב אשת מוציא שם רע תחתיו לעולם • סקילת החייבים בסקילה • אונס ישא אנוסתו • להתקין יד במחנה • להתקין יתד במחנה • הלואה לנכרי בריבית • קיום מוצא שפתים • להניח השכיר לאכול מדברים ידועים • לגרש אישה בשטר • שישמח חתן עם אשתו שנה ראשונה • השבת המשכון לבעליו כשצריך לו • נתינת שכר שכיר ביומו • שכחה • מלקות לרשעים • ייבום • חליצה • להציל הנרדף • לזכור מעשה עמלק • להכרית זרע עמלק. לא תעשה: שלא למכור אשת יפת תואר • שלא להעביד אשת יפת תואר • שלא להלחין המת • שלא להתעלם מן האבידה • שלא להניח בהמת חברו רובצת תחת משאה • שלא תעדה אישה עדי איש • שלא יעדה האישה עדי אישה • שלא לקח האם על הבנים • שלא להניח מכשול • שלא לזרוע כלאים בכרם • שלא לאכול כלאי הכרם • שלא לחרוש כלאים • שלא ללבוש שעטנו • שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו • שלא לענוש האנוס • שלא יגרש האנוס את אנוסתו • שלא יקח סריס בת ישראל • שלא יקח ממזר בת ישראל • שלא ישא עמוני ומואבי בת ישראל • שלא לקרא שלום לעמון ומואב • שלא להרחיק זרע עשיו אלא עד שלשה דורות • שלא להרחיק מצרי אלא עד שלשה דורות • שלא יכנס טמא למחנה לוי • שלא להחזיר עבד שברח לא"י • שלא להונות עבד שברח לא"י • שלא תהיה קדשה מבנות ישראל • שלא להקריב אתנן זונה ומחיר כלב • שלא ללוות בריבית מישראל • שלא לאחר הנדרים והנדבות • שלא יניף השכיר חרמש על קמת חברו • שלא יאכל השכיר בשעת מלאכה • שלא יחזיר המגרש גרושתו שנשאת • שלא להוציא חתן מביתו שנה ראשונה • שלא לחבול כלים שעושים בהם אוכל נפש • שלא לתלוש סימני צרעת • שלא למשכן בע"ח בזרוע • שלא למנוע עבוט מבעליו בעת שצריך לו • שלא יעיד קרוב • שלא יחזיר עמוני ומואבי בת ישראל • שלא למשכן אלמנה • שלא לקח עומר השכחה • שלא להכות ישראל לשוא • שלא לחסום בצהמה • שלא תינשא היבמה לאחר • שלא לחוס על הרודף • שלא נשאה משקל חסר • שלא נשכח עמלק.

פי תצא למלקמה על איביך ונתנו י-הנה א-להיך בידך ושביית שבייו. (כא י) וסמ"ך ליה פי תעשה הישר בעיני י-הנה. (כא ט)

איתא במדרש (איכה רבה פתיחא ל) ארבעה מלכים היו [חלוקים בענין המלחמה], מה שתבע זה לא תבע זה, ואלו הן: דוד ואסא ויהושפט וחזקיהו. דוד אמר (תהלים יח, לה) ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד פלותם; אמר לו הקב"ה: אני עושה כן, עמד אסא ואמר: אני אין בי כח להרוג להם אלא אני רודף אותם ואתה עושה; אמר לו: אני עושה. עמד חזקיהו ואמר: אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מיטתי ואתה עושה; אמר לו הקב"ה: אני עושה, שנאמר (מלכים ב יט, לה) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך י-הנה ויפץ במחנה אשור. וכל ארבעה בחינות אלו רמוזות בתורה. פי תעשה הישר אותיות שירה כמ"ש יהושפט. פי תצא למלקמה רמז לאסא דהיה יוצא לבד. וס"ת תצא למלקמה על הוא אהל רמז לחזקיה שהיה יושב באהל. ונתנו י-הנה א-להיך בידך דלכלם י-הנה ילחם לכם. ושביית שבייו רמז לדוד המלך ע"ה שהיה יוצא ונלחם (חומת אנך). נמצא שיש ד' מדרגות זו על גבי זו בניצחון על האויבים, שמי שכחו גדול ומושגם ביותר, זוכה לנקום מאויביו כמו דוד המלך. ומי שאין כחו גדול כל כך צריך על כל פנים לרדוף אחר האויב אע"פ שהניצחון האמיתי הוא מידי הקב"ה, אבל מפני שהם יוצאים ורודפים נראה כאילו הניצחון להם. ויש עוד על שאינה נוצחת אפילו ברדיפה, ורק על ידי רינה ותפילה, ומכל מקום יש בה מעלה שתפלתם עושה פרי. והכת הרביעית היא מאלו שאינם עושים כלום, והקב"ה מביא להם ניצחון רק למען שמו הגדול, כמו שנאמר בחזקיה (מ"ב יט לא) קנאת י-הנה צבאות תעשה זאת. וכאן אמרה התורה בשורה שאם נזכה יתקיים בנו הכתוב פי תצא למלקמה על איביך ונתנו י-הנה א-להיך בידך, שתרדוף ותשיג, וזו המעלה הגדולה ביותר, ויתר על כך ושביית שבייו מה שהוא שבה מידך תשבה ממנו ותחזיר שביך. (הגות אמרי שפר - לראנ"ה)

פי תצא למלקמה על איביך ונתנו י-הנה א-להיך בידך ושביית שבייו. (כא י) פסוק זה נדרש על יצה"ר, כי כשילחם האדם עמו בכל עת הקב"ה מוסרו בידו, וביותר בחודש אלול, וכן א-להיך בידך בגימטריא לו אלול (עם הכולל 103), וזהו (למן לב כט) לו חכמו ישפילו זאת יבינו לאחריהם ר"ל אלול ישפילו זאת יבינו וחוורים בתשובה מר"ח אלול ואילך ומסתכלים בתורה ומעיינים בה ומבינים לאחריהם פירוש לעשרת ימי תשובה שבאים אחר אלול כמעט לזה היה להם איכה, זהו שסמך (לב ל) איכה ירדף אהד אלף ושנים יניסו רבבה. לו חכמו - אלול גימטריא חכם (68 עם הכולל). ר"ל איזהו חכם זה המזכה את הרבים ודורש להם על ענייני התשובה מר"ח אלול ואילך. ועוד המפשפש במעשיו וחוזר עליהם בתשובה מר"ח אלול ואילך. ד"א פי תצא למלקמה וכתוב לעיל מיניה פי תעשה הישר בעיני י-הנה וסמ"ך ליה פי תצא, לעולם יתפלל אדם ואח"כ יצא לדרך (ברכות כט ב) שכן הישר בגימטריא תפלה. ועוד רמז למה שאמרו חז"ל לעולם יתן צדקה ואח"כ יצא לדרך שנאמר (תהלים פה יד) צדק לפני יחלף וישם לדרך פעמיו, וזהו הישר בעיני י-הנה, קרי ביה בעניי ה', כי העניים שלו שנאמר (ישעיה נז יג) ונענו ירחם, וזהו שאחז"ל (ברכות כט ב) וקשאתה יוצא לדרך, המלך בקונך וצא. (רבנו אפרים) כתב המהרש"א - לפי שכל הדרכים בחזקת סכנה הם וגם אם יצא בדרך לשלום מי יגיד לו אם יצליח שם ואין לו להמלך רק עם קונו היודע בו שיוליהו לשלום וישלח ברכה. (חידושי אגדות שם) כתב רבינו יונה (שערי תשובה א) כי הגאווה מסבבת כמה עבירות, כמו שמצינו בכמה פסוקים בתורה (דברים ח יד) ורם לבבך ושכחת. (משלי כא ד) רום עינים ורחב לב נר רשעים חטאת. ומלבד שהיא גורמת לכמה חטאים היא עצמה חטא גדול, וכן נאמר (משלי טז ה) תועבת י-הנה כל גבה לב. ואז נמסר ביד יצרו כי לא יעזרוהו ה' כיון שהוא תועבת י-הנה אין עזרו עמו, נמצא כי עיקר השבי של היצר הרע לאדם הוא ע"י שמכניס בלבו גאווה, ולולי זאת נאמר (תהלים לו לג) י-הנה לא יעזבנו בידו, אבל כשמכניס בלבו גאווה אז ברח העוור, והנה אם עולה בלב האדם לשבות את היצר הרע, אזי הכנעה ופלות היא העיקר, ואז אשכחון ואת דבא ודוא אשיבך ושונא לך אז תהיה בטוח שהיית יכניע אותו לך ותשופנו אותו בשלושה דברים הנ"ל. כמ"ש אלא במה שענינו רואות, והוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות (בב"ב טז א) אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים (ע"ז כ ב) וכשהוא בא להכשיל את האדם אינו בא רק בב' עיניים, וזהו שנאמר וראית בשבניה ולא עוד אלא וחסות בה אע"פ שאינה יפת תואר. בשעה שהיצה"ר בוחר כך אין אתה רואה בעיניך אלא בעיני היצר ובעיניו היא נאה ויפת תואר להחטיאך. (אזנים לתורה)

על הנחש כתיב (בראשית ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. איתא בחז"ל שהיצר הרע מושך כחו מן הנחש הקדמוני (כלי יקר) הוא ישופך ראש היינו במחשבות זרות רח"ל ואתה תשופנו עקב"ר רת עין קול בריית הם האיברים שהם מלמעלה ומלמטה ומבטיחך התורה שאם תצא תמיד במלחמה נגד היצה"ר שהוא אויבך ושונא לך אז תהיה בטוח שהיית יכניע אותו לך ותשופנו אותו בשלושה דברים הנ"ל. כמ"ש (תהלים לו לב) צופה רשע זה היצה"ר לצדדיק ומבקש להמיתו כדאיתא (בב"ב טז א) הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות. אבל י-הנה לא יעזבנו בידו רק יתן בידך ושביית שבייו לחטוף ממנו ניצוצות הקדושה שנבלעו בסטרא אחרא ע"י מה שפגמת בשלושה איברים הנ"ל. (בסה"ק) ושביית שבייו - אמרו חז"ל (יומא פו ב) גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכויות, ובעת יהפכו העבירות לזכויות אתה תשבה שבייו. (מנהג בלולה)

תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח. (כה יט) תרגום יונתן – נאפילו ליומי מלכא משיחא לא תתנשי. [אפילו לימי מלך המשיח לא תשכח]. כאשר תמחה את מספר זכר (רכ"ז) משם עמלק (ר"מ) נשאר המספר י"ג, שהוא בגימטריא 'אחד'. כאשר ימחה זכר עמלק יהיה שמו ה' אחד, בב"א. (פרפראות לחכמה)

ניאמר פי יד על פס יה מלחמה לי-הנה בעמלק מדר דר. (שמות יז טז) בעמלק ר"ת קדש עצמך במותר לך, עי"ז יכולים להילחם בעמלק. (אלף הכתב)

שאלות

- א. וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו (כד א). הראשון שגירש את אשתו בתורה מפני הפחד.
- ב. פי תקינן לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והנה הבן הבכור לשנואה. (כא טו) מה הטעם שכתוב והנה לשון שמחה (מגילה יב) שהרי אם נשאה - סופו להיות שנואה, וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה.
- ב. והנה הבן הבכור לשנואה. (כא טו) מה הטעם דכתיב בכר חסר ורוב בכור שבתורה בכתיב מלא.
- ג. לא יבא ממזר בקהל י-הנה גם דור עשירי לא יבא לו בקהל י-הנה. (כג ג) לגבי עמוני ומואבי כתיב (כג ד) לא יבא עמוני ומואבי בקהל י-הנה גם דור עשירי לא יבא להם בקהל י-הנה עד עולם. ואיתא בגמרא (בימות עב ח) גזירה שווה עשירי עשירי דגם ממזר אסור עד עולם. מה הטעם שאצל ממזר לא כתיב עד עולם, רק כתיב גם דור עשירי.
- ד. והנה מחניף קדוש ולא יראא בה ערות דבר ושב מאחריה. פרש"י ולא יראא בה הקב"ה ערות דבר. מה הטעם דכתיב ערות דבר ולא ערוה סתם.
- ה. להלן (כא ט) ואמר אל קני עירו בנה דור עשירי לא יבא לו בקהל י-הנה. (כג ג) תנו רבנן: ממזרי ונתיני טהורים לעתיד לבא, דברי רבי יוסי. (קידושין עב ב) לכאורה קשה מהא דאמרין בי"ג עיקרים: שזאת התורה לא תהא מקלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבוֹרֵא יתברך שמו. כיצד יטהרו. כתב הרמ"א (שו"ע או"ח תרצ"ז) - שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהן, ולהכותן זה על זה, כדי שיימחה שמו, על דרך מחה תמחה את זכר עמלק. ושם רשעים ירקב. ומזה נשתרבה המנהג שמכים המן כשקורים המגילה בבית הכנסת (אבודרהם). ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחינם הוקבעו (ב"י בשם א"ח). רמז בפרשה למנהג ישראל שהילדים מכים ומרעישים בשעה שהקורא במגילת אסתר מזכיר את המן.
- ו. ראה בפרשה שהביצים מותרים באכילה אע"פ שהם יוצאים מן החי.
- ו. פי והנה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע אליהם. (כא יח) מה הטעם דכאן כתיב מורה מלא, ואילו להלן (כא ט) ואמר אל קני עירו בנה דור עשירי לא יבא לו בקהל י-הנה. כתיב מרה חסר.
- ז. פי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו פי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה. (כא יז) מה הטעם שהבכור נוטל בירושה פי שנים משאר אחיו.
- ח. פי תחבט זיתך לא תפאר אחריה לגר ליתום ולאלמנה יהיה. (כד כ) מה הטעם שמיסיקת הזיתים נקראת חבטה, ולא בשאר פירות.
- ט. בזיתים ובכרמים נאמר (כד כ) לא תפאר אחריה, לא תעולל אחריה (כד כא), ולא נזכר שמה ברכה, מה הטעם שרק בשכחה נאמר למען יברכה י-הנה א-להיך בכל מעשה ידך.
- י. וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו (כד א). מספר השורות שנהגו לכתוב בגט – והטעמים בזה.
- כ. כל האוכלין האסורין מן התורה אינו חייב עליהם מלקות עד שיאכל אותן דרך הנאה חוץ מאיסורים אלו, שאם אכלם לוקה עליהם גם אם אינם ראויים לאכילה.
- כ. וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו (כד א). מה הטעם שהגירושין בלשון התורה נקראת כריתות.
- ל. איתא בחז"ל (ירושלמי ביכורים ג, ג) מה הגר מוחלין לו על כל עונותיו אף חכם שנתמנה מוחלין לו על כל עונותיו. חתן [בראשית כח ט] וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מקלת פת ישמעאל וכי מחלת שמה והלא בשמת שמה אלא שנמחלו לו כל עונותיו. נשיא [שמואל א יג א] בן שנה שאול פמלכו וכי בן שנה היה אלא שנמחלו לו כל עונותיו כתינוק בן שנה. רמז בפרשה שמוחלין לחתן ולכלה על כל עונותיהם.
- מ. פי והנה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע אליהם. (כא יח) פרש"י - ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו: הגיעה תורה לסוף דעתו, סוף שמקלה ממון אביו, ומבקש למודו איננו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם הכריות. אמרה תורה: ימות זכאי ואל ימות חייב. וכתיב (כא ט) וירגמהו כל אנשי עירו באבנים. לכאורה למה נידון בסקילה שהיא מיתה חמורה דהרי אף אם עתה היה מלסטם את הכריות לא היה חייב כי אם מיתת חנק הקל ועתה על העתיד מדוע יהא נדון במיתה חמורה.
- מ. סגולה שיש בלימוד מסכת זו לבטל הרהורים רעים.
- נ. פי תדר נדר לי-הנה א-להיך לא תאחר לשלמו (כג כב) מה הטעם שנאמר בכלל לשון פי תדר נדר.
- נ. זכור את אשר עשה י-הנה א-להיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים. (כד ט) הדיבור המגונה מתחלק לו' חלקים – וסימנו נח"ש לבש"ם.
- ס. פי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך פי יפל הנפל ממנו. (כח ב) כתב רבינו בחיי - ע"ד הפשט יזהיר שישתמר האדם מן הסכנה, כענין שכתוב (דברים ד ט) השמר לך ושמר נפשך מאד, ולכך יצוה כי כשיבנה ביתו שיעשה מעקה לגגו ולא יניח ברשותו נזק ומכשול להכשל בו בני אדם, ולא ישים דמים בביתו. כתב הרמב"ם (הל' ברכות יא ח) כל מצוה שעשייתה היא גמר חיובה מברך בשעת עשייה. אם עשה מעקה מברך בשעת עשייה אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות מעקה. וכתב הרמב"ם (שם ו א) - ומים אחרונים אין מברכין עליהן שאינם אלא מפני הסכנה. מה הטעם שעל מעקה מברכים ועל מים אחרונים לא מברכים, ושתייהם משום סכנה.
- ע. פי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל ויהתעמר בו ומכרו ומת הגנב והוא ובערתו תרע מקרבך. (כד ז) מה הטעם שהגנב נפש ומכרו נהרג? והוא לא הרג את הנפש, והדבר ניתן להישבון.
- ע. והנה לפנות ערב ירחץ במים ויבא השמש יבא אל תוף המחנה. (כג יב) מכאן אמרו חז"ל טבילה בזמנה מצוה. לכאורה מהו לפנות ערב, הרי אם רוצה לעשות טבילה בבוקר או בחצי היום יכול לעשות בכל שעה.
- פ. לא תתעב מצרי פי גר היית בארצו. (כג ח) מה הטעם שכתוב מצרי בלשון יחיד.
- צ. לא יבא עמוני ומואבי בקהל י-הנה (כג ד) מה הטעם שהקדים עמוני למואבי והלא מואב נולד קודם. דכתיב (בראשית יט לו-לז) ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב הוא אבי מואב עד היום. והצעירה גם היא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי הוא אבי בני עמון עד היום. ואיך בנותיהם מותרות. לא תלין ונבלתו על עץ פי קבור תקברנו ביום ההוא פי קללת א-להים תלוי. (כא כג) מה הטעם דכתיב קבור תקברנו בכפל לשון.
- ק. זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. (כה יז) בפרשת בשלח נאמר (שמות יז ח) ויבא עמלק ויילקח עם ישראל ברפידים. סה"כ מנין התיבות העוסקים במחית עמלק בפרשתנו ובפרשת בשלח, והקשר למגילת אסתר.
- ר. והנה אם בן הפות הרשע והפילו השפט והקהו לפניו פדי רשעתו (כה ב) מספר הלאוים בסה"כ שלוקים עליהם.
- ש. רמז בפרשה להא דתיקנו חז"ל (כתובות מט ב) - שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו פשהן קטנים, ובפרט אם מגרש את אשתו.
- ת. וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ. (כא כב) לכאורה חטא הוא שוגג דכתיב (ויקרא ד ב) נפש פי תחטא בשגגה. ואיך יהיה לו משפט מות. וגם היה לו לומר 'וכי יעשה איש' והוא אומר וכי יהיה באיש.

תשובות

- א. אברהם אבינו גירש את שרה אמנו כיון שהגיע לגרר מפני הפחד – כתב רבינו בחיי בשם רבינו חננאל ז"ל כי עכשיו כשבא בגרר גרשה, לפי שהיה ירא שמה יתגדלוהו אם היה אומר שהיא אשתו, ואעפ"כ לא הניחו ה' ית' שיפרד ממנה ולא הניח את הצדקת אצל הרשע, **פי לא ינח שְׂבֵט הָרָשָׁע עַל גֹּזֵל הַצְּדִיקִים**, וגירושין הללו היו מפני הפחד, וזה שאמר הש"י **וְהוּא בְּעֵלְתָּ בְּעַל**, שלא גרשה רק מפני הפחד כי אנוס הוא, ונמצא שאין הגירושין גירושין גמורין. (בראשית כ ב)
- ב. בשורה טובה היא לו שסופו לשנותה כדי שיגרשנה שלא תוליד לו בן סורר ומורה. וכן בשורה טובה היא לשנואה שיהיה לה בן בכור. (אזנים לתורה, טעמא דקרא) לכך נקט הכתוב לשון **יָרַח יָמִים הַנִּכְתָּב בְּגֵט**. (החיד"א) והירח אורו פגום כנגד אור השמש כך הם או"ה כנגד ישראל. (הרוקח)*
- ב. בכור ללידה ולא לעיבור אפילו הכי מגיע לו פי שנים. וזהו **בְּכָר חֹסֵר**. היכא דכתיב **בְּכֹר** מלא הוא בכור גמור לאביו ולאמו לזכרים ולנקבות ללידה ולעיבור. (טעמא דקרא)
- ג. גר עד י' דורות מותר במזורת מכאן ואילך אסור דמכאן ואילך נשתכח שהוא גר ומחזי כישראל. (יבמות עב ב) ואמרין (שם) ממזר דידע חיי, דלא ידע לא חיי. לכך לא כתיב בממזר רק עד **דֹּר עֲשִׂירֵי דְיוֹתֵר** מכאן ע"פ הרגיל לא משכחת לה שיחיה. (טעמא דקרא)
- ד. דיבור אסור כגון לשון הרע ורכילות שמדבר האדם מותר בו רושם ונחתם העון על מצחו, וממילא לא תראה עליו **עֲרֹת דָּבָר**. (ראשית חכמה) **א"נ** דיבור אסור הרהור מותר. שיכול להרהר בדברי תורה כל שלבו רואה את הערה (חוץ מבית הכסא). (שבת קנ א)
- ה. הוראת שעה תהא לאותן שהיו בדורות קודם ביאת אליהו שאלהו בא ומטהרן, אבל אותם שיהיו בימי המשיח אף הם יהיו פסולין, דמצות **לֹא יָבֵא מִמֶּנּוּ בִּקְהָל יְ-הוָה** נוהגת לעולם אף בימיו של משיח. (רשב"א קידושין עב ב) וי"א דהוא בספק ממזר, היינו משפחה שנשמעה נטמעה.
  - ו. **וְהָיָה אִם בֶּן הַכֹּהֵן הָרָשָׁע (כה ב) ס"ת הַמֶּנּוּ. הַכֹּהֵן הָרָשָׁע** להכות את המן הרשע. (נפלאות מתורת השי"ת בשם הגר"א)*
  - ו. **וְאֵת הַבְּנִיִּים תִּקַּח לָךְ (כב ז) לָךְ לֹאכִילְתָּךְ** – למדנו מכאן שהביצים נאכלים אף על פי שהם יוצאים מן החי. (חזקוני)
  - ו. מלקות כתיב מלא שחייב מלקות בכל המקרים האלו, ואולם לענין חיוב סקילה כתיב חסר הו', שאינו נסקל בכל אחד מאלו. (פרד"ס יוסף בשם בנין שלמה)
  - ז. רזיזים ומלומדים היו הבכורות בעבודת הקב"ה, אך לאחר שנלקחו הלויים לעבוד במקומם [לאחר חטא העגל] ציוה הקב"ה שלא תינתן ללויים נחלה ורק המעשרות יינתנו להם. לפיכך נוטל הבכור פי שניים – חלקו הראוי לו וחלקו הראוי ללוי. (חזקוני) **א"נ** משום שהוא עשה אותו אב (משך חכמה - שמות ד כב) ומפני שאהבתו קודמת (מורה נבוכים - ח"ג פ"ג מב). **א"נ** לפי שהיה נכנס תחת אביו בהשגחת הבית והבנים וזה החלק חלף עבודתו אשר יעבוד. (אם למקרא) **א"נ** כי הוא ראוי ראשית לירש ממנו. (רשב"ם) **א"נ** נוטל פי שנים כיון שיש בו קדושה ונוטל חלק שלו וחלק של ה'. (תפארת יונתן)
  - ח. חובטין אותן במקלות כדי שיפלו מהאילן, משא"כ בשאר פירות שחוששים שיתקלקלו על ידי חבטה ונפילה לארץ, אבל יתים שקשים הם וצריך לתת אותם בכבישה או בבית הבד כדי לרכך ויוציאו שמנן, נוהגים להחסיר אותם מהאילן ע"י חבטה במקלות. (אזנים לתורה)
  - ט. טרח כבר בקצירתו ועימור וקשה לפניו בשכחה למסור מעשי ידיו לאחרים, לפיכך נאמר בו ברכה **לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ** ולפום צערא אגרא. משא"כ בפאה עדיין לא טרח בקצירתה, מסיקה או בצירה, ומה שטרח בנטיעת האילן כבר נשכח ממנו. (אזנים לתורה)
  - י. י"ב שורות - **ג"ט גימטריא י"ב**. **א"נ** משום דכתיב **סֵפֶר פְּרִיִּתָּה כְּשִׁיעוֹר י"ב** שיטין המפסיקין בין ארבעה חומשי ספר תורה. שצריך להניח ארבעה שיטין בין כל ספר וספר. (י"ב שורות ריקות בין הספרים) ומשנה תורה לא חשיב שאינו אלא כחזור ושונה מה שלמעלה. (תוס' גיטין ב. א) **א"נ** גט בגימטריא **י"ב**, כנגד י"ב שבטים לומר את מותרת לכלל ישראל שהם י"ב שבטים. (ספר אגודה חידושי גיטין סימן א). **א"נ** משום דכתיב (בראשית ה א) **זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם** ודרשינן (בראשית רבה כד, ז) אפילו סרגול של הספר למד אדם הראשון. וגט אקרי נמי **סֵפֶר** (בפרשתנו) ומנין של **ז"ה**. (סדר הגט למהר"י מגליות אות ה). **א"נ** ב' פעמים נזכר **פְּרִיִּתָּה** במגשר ושניהם כתיב חסר ו', לרמוז לגט שצריך להיות י"ב שיטות (שורות) עם ב' חתימות העדים. **א"נ** **זֶה סֵפֶר פְּרִיִּתוֹת** (ישעיה נ א) מנין **זֶה**. (ילקוט האזובי)*
  - כ. כלאי הכרם ובשר בחלב – שאפילו עירב דבר מר לתוכן שאינו ראויים לאכילה ואכלו חייב עליהן. לפי שלא נאמר בהם איסור אכילה במפורש, ומלשון הכתוב נראה שאין ליהנות ממנו כלל אלא לשורפו בלבד. (פסחים כד ב) (רמב"ם הל' מאכלות אסורות יד י').
    - כ. כורת את הדורות שהיו יכולים לצאת מהם – לפיכך נקראת **פְּרִיִּתָּה**. (אזנים לתורה)
    - ל. **לְכָל דָּבָר נָקִי יִהְיֶה (כד ה)** מכאן שמוחלין לחתן ולכלה על כל עוונותיהם הוא נקי והיא נקיה. (ילקוט האזובי).
    - מ. מחלל שבת דינו בסקילה – לפי שסופו ללסטם את הבריות בין בחול בין בשבת ויהיה חייב גם על חילול שבת היינו סקילה, והמחוייב בב' מיתות נדון במיתה החמורה מהם. (פענח רוא) וכתב השפתי חכמים - דלפעמים מלסטם את הבריות בשבת והורגן נמצא שמחלל את השבת וחייב בסקילה משום שטילת נשמה.*
    - מ. 'מכות' בגימטריא 'הרהורים' (466) – כתב החיד"א: שמעתי ממקובל זקן ז"ל שקיבל טוב לעסוק במסכת מכות שהוא בגימטריא הרהורים לבטל הרהורים רעים, ואני בעניי שפר קדמי לכיין בשם קר"ע שט"ן. (דבש לפי מערכת ה ט).*
    - נ. **נָדָר לִי-הִנֵּה** ולא **לִי-הִנֵּה נָדָר** שמה באומרו **לִי-הִנֵּה** יתחרט או ימות ונמצא מוציא שם שמים לבטלה. והכי ביאורו: **פִּי תִדָּר** כאשר תרצה לידור אזי תאמר **נָדָר לִי-הִנֵּה** ולא תאמר **לִי-הִנֵּה נָדָר**, מאחר וחוששים שימות קודם שיספיק לקיים הנדר לפיכך **לֹא תִאָּחֵז לְשַׁלְמוֹ**. (פני דוד להחיד"א)
      - נ. נבלות הפה, חנופה, שקר, ליצנות, בית כנסת (דיבור חול בביהכ"נ), שבת (דיבור חול בשבת), מלשינות. ר"ת **נח"ש לבש"ם** (לב דוד)
      - ס. סילוק היזק שכבר נמצא לא מברכים כגון מים אחרונים. משא"כ בעשיית מעקה שהוא עושה מעשה קיים כדי להישמר מסכנה עתידה מברכים. (ברכת אברהם סימן ר"ד) **א"נ** מצות מעקה אינה מצוה שכלית דעל כל פנים ההולך שם ישמור את עצמו שלא יפול. ועל מצות שכליות לא תקנו ברכה. (ערוך השולחן חו"מ תכו ז).
      - ע. מצות **א"נ** במצוות דרבנן לא מברכים משום סכנה, אבל במה דהוה מן התורה מצוה מה בכך דהוי משום סכנה אם התורה עשתה למצוה והוא מתיר מצות ומר"ח עשין. (שו"ת קנאט משרים להגר"ש קלוגר סימן מ"ב) (פנינים מבי מדרשא)
      - ע. עני חשוב כתיב – הואיל ומכור לעבד ואין לך עני כעבד, כי מה שקנה העבד קנה רבו, מעלה עליו הכתוב כאילו שופך את דמו. **א"נ** לפי שגורם לזה שיהרג, כמ"ש חז"ל למה נאמרה פרשת וגונב איש בין מקלל ומכה, אלא מתוך שנגנב זה מאצל אביו ואמו ונתגדל אצל אחרים אינו יכול לכבד אביו ואמו כראוי ומקללם ומכה אותם נהרג, ולכך נענש זה הגונבו כאילו שופך דמים. (רבינו אפרים)
      - ע. עצה טובה קמ"ל – שאם יטבול בכוקר או בחצי היום אתי לידי עונש, דילמא יכנס במחנה דאסיר ליה ליכנס שם עד הערב שמש, שאז יקרא טהור ולא קודם. (ילקוט האזובי)
      - פ. פרעה המצרי אחר שמלך על נינוה וניבא יונה על עיר נינוה עשה תשובה ונתגייר, על כן ציותה התורה **לֹא תִתְעַב מִצְרֵי פִי גֵר הֵייתָ בְּאַרְצוֹ** פירוש לא יאה מתועב בעיניך פרעה המצרי שכבר נתגייר ועשה תשובה, ולכך כתיב **מִצְרֵי** בלשון יחיד שרומז על פרעה. (שפתי כהן)
      - צ. צנועה היתה שקראה לבנה **בֶּן עֲמִי** בלשון נקיה, לפיכך הקדימה. והם נתכוונו לשם שמים לפיכך נקיבותיהם מותרות. (הרוקח)
      - ק. קבורה אחר קבורה קמ"ל. לפי שבתחילה היה נקבר בקבר בית הדין, ולאחר שנתאכל הבשר היה נקבר בקבר אבותיו. (חומת אבן, הרוקח) **א"נ** ללמד שגם אבן שנסקל בו, עץ שנתלה עליו, סודר שנחנק בו וסייף שנהרג בו צריכים קבורה. לא עמו ממש אלא בגומא מיוחדת אצל קברו. (אזנים לתורה)*
      - ק. קס"ו תיבות נאמרו במחיתת עמלק. בפרשת **וַיָּבֵא עֲמֶלֶק קִי"ט** תיבות ובפרשתנו מ"ז תיבות, סה"כ קס"ו תיבות. מנין הפסוקים במגילת אסתר הנוסקת במחיתת המן מזרע עמלק הינם קס"ו פסוקים. (הרוקח בפירושו למגילת אסתר. הובא ב'מנות הלוי' אסתר ג, ה).*
      - ר. ר"ז – כתב הרמב"ם (סנהדרין יט א): **כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שְׂשֵׁי בּוֹ פֶרֶת וְאֵין בּוֹ מִיתָת בֵּית דִּין שְׁלוֹקִין עֲלֵיהֶן אֶתְד וְעֲשִׂירִים**. כָּל מִזְבִּין מִיתָת בִּידֵי שְׂמַיִם שֶׁהֵן בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְיֵשׁ בָּהֶן מַעֲשֵׂה שְׁלוֹקִין עֲלֵיהֶן שְׂמוֹנֶה עֶשְׂרִי. כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שְׁפֹתֶרֶת שְׂאִין בָּהֶן לֹא פֶרֶת וְלֹא מִיתָת בֵּית דִּין שְׁלוֹקִין עֲלֵיהֶן קס"ח. סה"כ ר"ז לאוים שלוקין עליהם. כתב רבינו בחיי - ויש בכאן רמז במלת **רָבָה** שהרי מצות לא תעשה הן שס"ה ויש בהן כמה לאוין שאין שם חיוב מלקות, וכן אמרו לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ואותן שבהן חיוב מלקות הן ר"ז לאוין כמנין **רָבָה**, וזהו **מִפְּהָ רָבָה**. (דברים כה ג)
      - ש. **שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאָם וְאֵת הַבְּנִיִּים תִּקַּח לָךְ (כב ז)** מכאן רמז שהמגרש את האישה חייב במזונות. (רבינו אפרים)
      - ת. תשובה עשה כאשר מוציאין אותו למיתה, והוא צועק שמתחרט על העבר ולא יעשה עוד, ועושה תשובה מיראה ונעשו לו זדונות כשגגות, אמרה תורה מכל מקום **וְהוֹמַתָּ**. כדאמרין (מכות יג ב) חייבי מיתות בית דין אינו פְּקֻלָּה מְלָקוֹת אֲרַבְעִים, שְׂאָם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה אֵין בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה מוֹחֲלִין לָהֶן. לפיכך כתיב **וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ** ולא אמר 'וכי יעשה איש' דרצה לומר שיהיה בו רק מקצת מחטאו אשר עשה, שנעשה זדונו שוגג. (אדרת אליהו)

* מקורות / חידודון *

ב. כתב האוה"ח - אמר הכתוב בדרך ודאית, **וְהָיָה הַבֶּכֶר לְשִׁנְיָאָה**. על דרך אומרו (בראשית כ"ט לא) **וַיֵּרָא יְ-הוָה כִּי שִׁנְיָאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָה וַרְחַל עֶקְרָה**, כי ה' יראה בנשבר לב לסומכם.

זוהר חדש - ועל כן, כי תצא למלחמה על איבך - זהו יצר הרע, שאנו צריכים לצאת כנגדו בדברי תורה, ולקטרג עלי, ואז ימסר בידי האדם, כמו שצאמר ונתנו י-הוה א-לקיך [בגידה] ושבית שבי. אשת ופת תאר - זוהי הנשמה, כמו שצאמר (משלי לא ל) אשה יראת י-הוה היא תתקלל. שהרי בכל יום יום, אותם הסייעות והמנהיגים של הנשמות, ואותם הסייעות והמנהיגים של יצר הרע, הם בקטרוג תמיד, מקטרגים אלו באלו, וכל איברי הגוף בצער ביניהם, בין הנשמה ובין יצר הרע. והבאתה אל תוך ביתך, שגרשה משם. (שם ל כג) ושפחה פי תירש גברתה, וכבר בארנו את הדברים. וגלקה את ראשה ועשתה את צרפניה, ותטהר מאותה זממה שהטיל בה הנחש. והסירה את שמלת שביה, מאותם פסות של טמאה ומינים רעים מחטא העגל. שהרי בראשונה היו להם לבושי קדש שקבלו בהר סיני, וכשעשו את העגל, הוסרו מהם אותם לבושי כבוד, שפתיב (שמות לג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. ובקתה את אביה ואת אמה ירח ימים - זהו **הדש אלול**, שבו עלה משה להר לבקש רחמים לפני הקדוש ברוך הוא ופרגוה, כמו שצאמר (ויקרא יח) ערונת אביך ופרגוה אמה לא תגלה. ועל זה אמר (תהלים קיט) פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך. והיו ישראל רחוקים מהמקדש כל הזמן ההוא. עד יום הפפורים שינרד משה מהר, והיו ישראל במענות כל היום ההוא. ואז נדבק המקדש בגביה, כמו שצאמר (דברים כא) ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לה לאשה. (פר' כי תצא - מתורגם)

ו. כתב הלבוש (או"ח תרצ"ז) - כשהקורא קורא שם המן, יאמר השומע 'שם רשעים ירקב'. ונוהגין התינוקות לנפש בשמעם שם המן, ויש להם סמך משום דכתיב (משלי י, יז) **וְשֵׁם רָשָׁעִים יִרְקַב**, וכתיב (שמות יז, יד) **מַהֲחַ אֲמַתָּה אֶת זַכְרְ עַמְלֵק**. ולכן יש לכתוב להם שם המן על העצים שמנקשים בו, ועל ידי הנקשה ימחקוהו. סמך לדבר ויהיה אם בין הפות הרשע (דברים כה, ב) סופי תיבות המ"ן. לפיכך אין להם לבטל מנהג הנקשה שנהגו התינוקות, כי לא לחינם נהגו כן.

י. **הטעם שנקרא גט** - משום שאין בלשון הקודש שום תיבה שתהינה שתי אותיות אלו רצופות בתוכה, להראות כי נתפרד הזוג, כמו שנאמר **וְכַתֵּב לָהּ סֵפֶר בְּרִיתָהּ**. [גט הוא הראשון שאינו סמוך]. האותיות ג-ט נפרדות ומרוחקות זו מזו לחלוטין, ואין שום חיבור ביניהם. (פנינים משולחן הגר"א) רמז למנין השנים שבני אדם ראויים לביאה - קטנה בת ג' שנים וקטן בן ט' שנים. כמו"כ נרמז בזה שהאישה לא תינשא עד לאחר ג' חודשים (לאחר שמת הבעל או שהתגרשה) משום הבחנת העובר הנולד לט' חודשים. (המדת אליהו)

כתב הבאר היטב - ל' גט מצינו בירושלמי אבן אחת יש בכרכי הים וגייטא שמא ומגרש כל חברותיה מסביבותיה. (אבן העזר קכ)

מ. א"ג ישנם ב' סוגי רציחות דיש רוצח את חברו על חנים ויש שרעב לפת להם ומרוב רעבונו ותשוקותו לשבור רעבונו הרגו כדי ליקח ממנו את המאכל. וע"פ הדין שניהם בסייף, ואף שמסתבר שהרוצח סתם צריך לקבל עונש חמור יותר מ"מ גירת הכתוב ששניהם בסייף, לעיתים בית הדין אינם יכולים לחקור את לב האדם עד תומו ולכן קבעה התורה שמיתתו בסייף מכל מקום. בבן סורר ומורה ירדה תורה לסוף דעתו שבסופו ירצח סוג רציחות כאלו שראוי ליתן לו עליהם סקילה ולא רק סייף. (טעמא דקרא) א"ג מדכתיב **אֵינְנוּ שֹׁמְעֵי בְקוֹל אַבְיּוּ וּבְקוֹל אֲמוֹ**, הו"ו כמו מקלל אביו ואמו שהוא בסקילה, שנאמר (ויקרא כ ט) **אֲבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דָּמִיו בּוֹ**. (דעת זקנים) וירגום יונתן - אתקטלא ותקטיל **בְּאֲטָלוֹת אַבְיּוּ** מטול דאבוי ואמיה לט קטלא תיב. **וְעוֹד תִּירֵץ בְּגוֹ"א** - די"ל דאף כי רוצח נידון בסייף ולא בסקילה, כל זה אם רצח פעם אחת בלבד, אבל אם רצח יותר מנפש אחת - לא יספיק לו עונש סייף, ובעי מיתה חמורה יותר והיינו סקילה. **כתב המהרי"ל דיסקין** - מכל מקום משום חילול שבת גרידא לא היו הורגין אותו על שם סופו, ורק כאשר היה בסופו מחלל את השבת היה נהרג. והא דנידון מעיקרא על שם סופו הוא משום רציחה, והורגין אותו בעודו זכאי כדי שלא יפסיד נפשו.

מ. **וְעֵשִׂיתְ מַעֲקָה לְגַגָּה** (כב ח) **מַעֲקָה** ר"ת הרהורי עבירה קשים מעבירה, המוח הוא האיבר הגבוה ביותר שיש באדם, ונקרא גג, ללמדנו שמצויים אנו לשמור את המוח להרהורי תשובה ותורה. (תולדות אדם)

כשמגיע לאדם איזה שמחה מהבורא יתברך ב"ה, אזי יראה לדבר דיבורים, להביא שמחה באותיות בתורה ובתפלה ושירות ותשבחות, בכדי לדבק השמחה למעלה בבוקר ב"ה, וזהו הרמז **כִּי תִבְנֶה בֵּית הַדְּשׁ כְּשִׁמְגִיעַ לְךָ שִׂמְחָה חֲדָשָׁה וְעֵשִׂיתְ מַעֲקָה** לעלות השמחה למעלה על ידי אותיות כנ"ל. וזהו **מַעֲקָה**, כי המעקה יבנה למעלה למעלה, וזהו הרמז **לְגַגָּה** כדי להביא השמחה באותיות. וידוע כי כח המנענע בכל האותיות הוא השם יתברך הויה-ב"ה, הרצון באותיות משם הויה-ה, וזהו **גַּגָּה** בגימטריא כ"ו. (קדושת לוי)

ק. ועוד א"ר מאיר מלקט אדם עצמות אביו ואמו מפני ששמחה היא לו בראשונה היו קוברין אותן במהמורות נתאכל הבשר היו מלקטין את העצמות וקוברין אותן ברזים אותו היום היה מתאבל ולמחר היה שמח לומר שנינוחו אבותיו מן הדין. (ירושלמי מועד קטן א ה)

איתא בגמרא - (סנהדרין עא א) אמר רבי שמעון וכי מפני שאל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו אלא לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכן. **אמר ר' יונתן אני ראיתי וישבתי על קברו**. כתב רבינו בחיי - שמא הוא דר' יוחנן לא היה בן סורר ומורה גמור אלא כענין אבשלום, אבל לא היה בן סורר ומורה כדין תורה שנגמר לסקילה. לכאורה כיצד ישב ר"י על קברו והוא כהן. **ועוד** איתא בטור (יו"ד ססד) **קבר אסור בהנאה. וגם לישב על הקבר אסור**. כיצד ישב רבי יוחנן על קברו. וכתב בספר יד אליהו (סימן צד) דיש שני טעמים על זה אחת מחמת איסור הנאה וא' משום שהוא בזיון למת. **אלא** לפי שהיה קבר מפונה, שהיה לבית דין ב' בתי קברות אחד לנסקלין ואחד לנהרגין, ואחרי י"ב חודש ליקטו הקרובים את עצמותיהן אל קברי משפחתן. וקי"ל (סנהדרין מז ב) קבר שפינוהו מקומו טהור. וי"ל דר"י ישב על קבר מפונה של בן סו"מ. (פרדס יוסף בשם הפני מנחם)

ק. מספר זה נמצא גם מזמור קלו בתהלים הנקרא 'הלל הגדול' ובו אנו מודים לקב"ה על הרבה נסים ונפלאות שעשה עמנו. כל פסוק במזמור זה מסתיים בתיבות **כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ** ובסיום המזמור יש רמז להמן העמלקי - **וַיִּפְרָקֵנוּ מִצְרֵינּוּ כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ**. רמז להמן שנקרא בשם 'איש צר ואויב'. במזמור זה קיימים 166 תיבות.

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com